Bài Học 08: Ca Dao Việt Nam

Ca Dao Việt Nam

1 Khái Niệm:

Ca dao Việt Nam là một loại văn chương bình dân được truyền tụng trong dân gian từ đời này sang đời nọ. Đó thường là những vần thơ ngắn dưới dạng Lục Bát nghĩa là một câu 6 chữ được tiếp theo bằng câu kế với 8 chữ. Chúng có âm điệu du dương nên nghe như hát vì vậy người ta có thể dùng chúng để ru trẻ em hoặc ngâm thơ. Ví dụ:

Chiều chiều ra đứng ngõ sau

Trông về quê mẹ ruột đau chín chiều

Ca dao khác với tục ngữ. Trong khi ca dao thường theo thể lục bác thì tục ngữ là những câu nói cũng có vần nhưng ngắn gọn hơn và không theo thể lục bác. Ví dụ:

Con hơn cha là nhà có phúc

Cũng cần nhớ rằng, không phải bài thơ lục bát nào cũng là ca dao. Một bài thơ khi đã có tác giả hẳn hòi và nhiều người biết đến thì không được gọi là ca dao. Đặc tính của ca dao là phải khuyết danh và do nhiều người đóng góp. Ca dao có thể là những bài thơ hay câu vần có tác giả từ ban đầu nhưng theo thời gian, tên tác giả bị thất lạc thành khuyết danh. Về sau, các bài thơ này được nhiều tác giả dân gian thay đổi chút ít cho dễ hiểu và gần gủi với người thường dân hơn.

Copyright © 2015, Trường Việt Ngữ & Văn Hóa Phan Bội Châu, Anaheim, USA

Ngôn ngữ trong ca dao thường đơn giản, mộc mạc và kể về một câu chuyện nào đó. Vì do chính người thường dân sáng tác, ngôn ngữ trong ca dao không cầu kỳ giống như văn chương của các nhà thơ nổi tiếng giỏi chữ nghĩa, tức là "văn chương bác học". Hãy xem Hình 1 để thấy những điểm giống và khác nhau của hai thể loại văn thơ này.

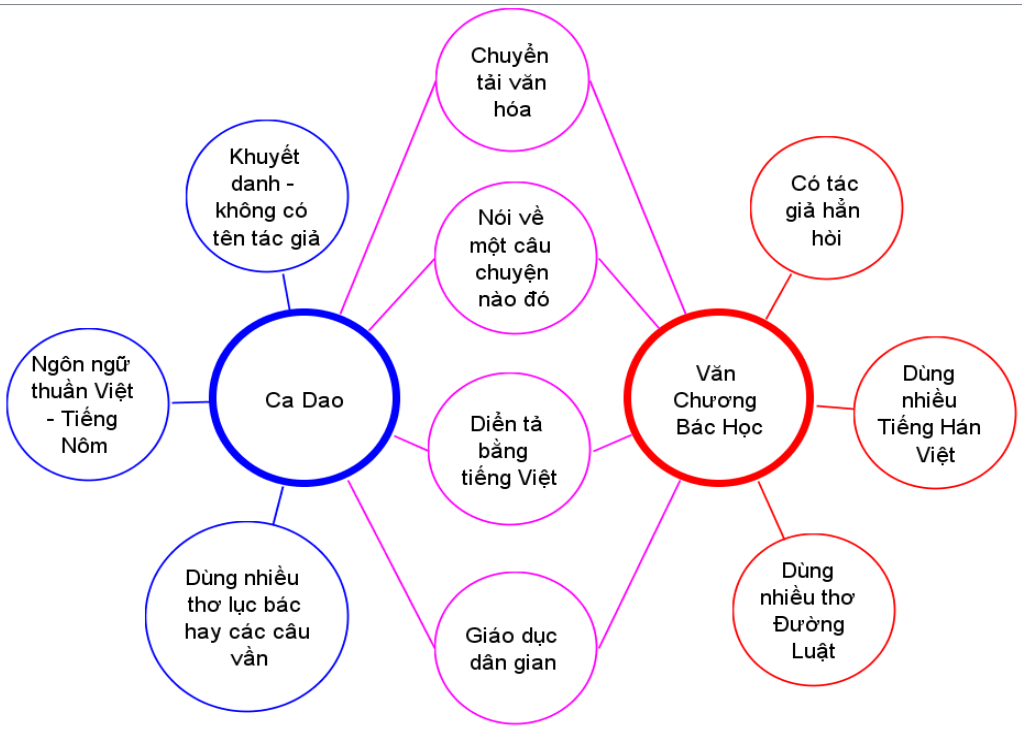

Hình 1: **Văn Chương Trong Ca Dao và Văn Chương Bác Học**

Câu chuyện trong ca dao thường nhắm mục đích giáo dục dân gian. Tuy thế, có nhiều bài ca dao chỉ là những bức tranh mô tả quan cảnh hay sinh hoạt thường ngày của người dân. Ca dao cũng có thể nhằm mục đích giải trí, truyền dạy ngôn ngữ, văn hóa và kiến thức phổ thông. Những người mẹ khi ru con cũng thường dùng ca dao. Vào thời mà người ta chỉ có thể dùng hội họa, âm nhạc, điêu khắc hoặc thơ văn để ghi lại cuộc sống, ca dao đóng vai trò như những thước phim ảnh ghi lại quan cảnh và sự việc nhằm mục đích giáo dục cho các thế hệ sau.

Có một thời xuất hiện các vần thơ lục bát mà người ta gọi là "ca dao giả". Nghĩa là, tác giả cố ý lấy tên của mình ra để biến các vần thơ ấy thành khuyết danh. Một số "ca dao giả" tồn tại lẫn lộn với ca dao "thật" đã xuất hiện trong dân gian trước đó rất lâu. Những ca dao "giả" thường có nội dung nhằm mục đích tuyên truyền cho một quan điểm chính trị nào đó. Ca dao "giả" thường không đứng vững với thời gian và rơi dần vào quên lãng khi thời thế trong xã hội thay đổi.

2 Các Ví Dụ:

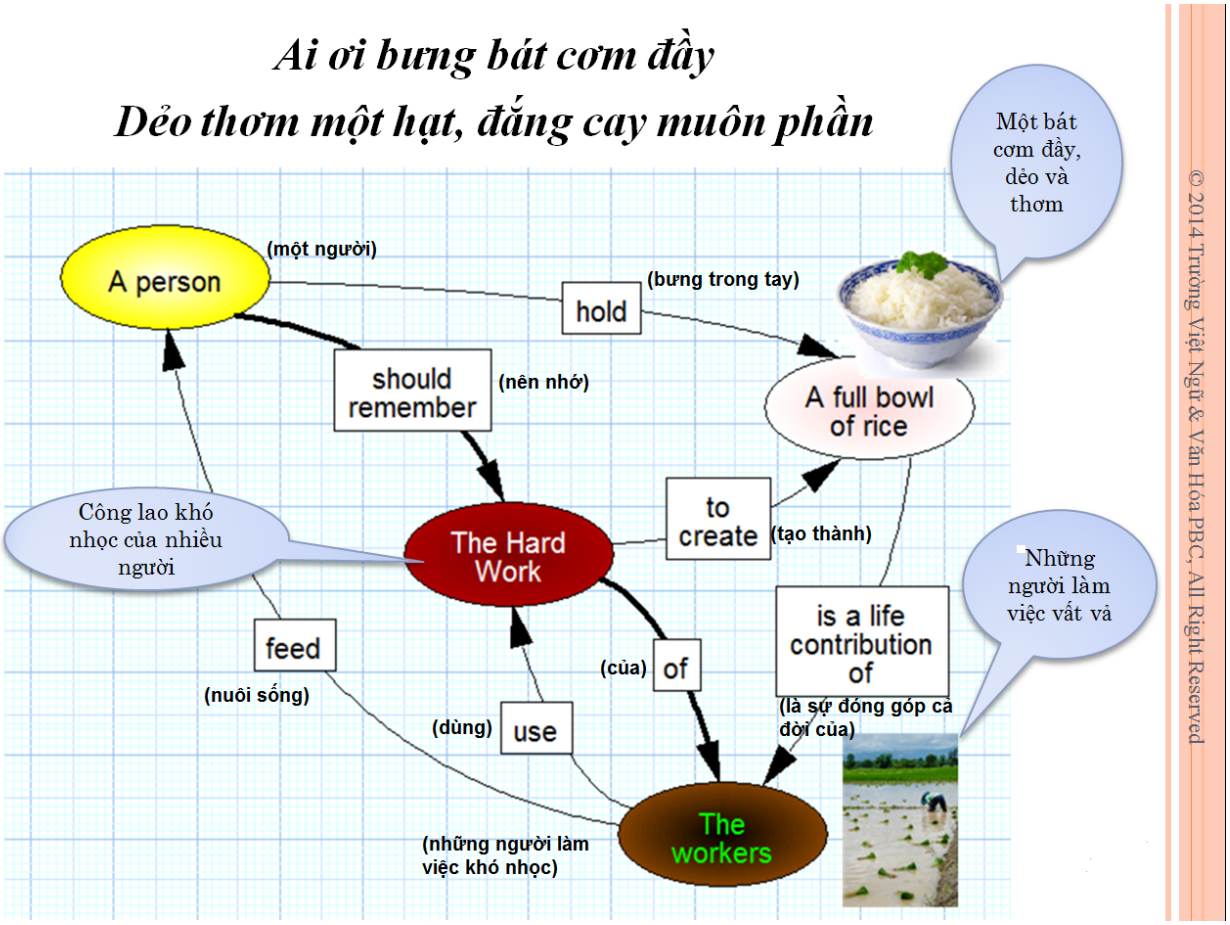

Hình 2: **Bát Cơm Đầy và Sự Khó Nhọc của Con Người**

Có nhiều phương cách để học ca dao, trong bài này chúng ta sẽ dùng các mô hình để tìm mối quan hệ giữa sự vật. Trong các mô hình này, sẽ có cả tiếng Anh cho các em tại hải ngoại dể hiểu nhưng không phải nhằm mục đích chuyển dịch sang Anh ngữ. Một trong những vấn đề của dịch thuật là rất khó giữ được cái "hồn" của văn chương nguyên thủy. Phương pháp sử dụng mô hình nhằm trợ giúp để dể hiểu hơn mà thôi. Khi đã là một mô hình, nó chỉ là một trong những cách để tái tạo lại nhưng không phải duy nhất đúng.

Mục đích quan trọng nhất của học ca dao là rút ra những bài học kinh nghiệm và luân lý được chuyển tải qua những vần thơ dân gian đó. Chúng rất có thể vẫn có giá trị cho những người đời sau. Trở lại bài ca dao "Bát Cơm Đầy", để tiếp tục nhận lãnh những bát cơm ngon, chúng ta cần biết trân quý những đóng góp của người khác. Không biết trân quý công sức của người khác cũng giống như chúng ta nói rằng: "chúng tôi không cần những bát cơm đó nữa." Tại sao người ta lại mang những bát cơm ngon đến với chúng ta khi chính ta không cần? Một bát cơm đầy, dẻo và thơm chính là do công sức khó nhọc của biết bao người. Người nông dân gieo hạt. Người cấy trồng và người gặt hái thu hoạch vào cuối mùa. Hạt vừa thu hoạch cũng phải được bảo quản đúng mức, chuyên chở đến nơi được chế biến tại các nông trại. Sau đó các bao gạo trắng và sạch sẽ được phân phối và bán ở các chợ hay siêu thị. Đôi khi những bao gạo nhập cảng phải được chuyên chở bằng tàu thủy xuyên qua cả một hay hai đại dương. Khi hạt gạo về đến nhà cũng phải được mẹ hay chị chúng ta nấu lên đúng cách mới cho ta được một bát cơm ngon miệng. Cũng giống như thế, chúng ta phải biết nâng niu và quý trọng công sức của những người nuôi sống chúng ta. Nếu chúng ta suy nghĩ cho cùng, một bát cơm ngon cũng nhờ vào ơn Trời cho gió thuận mưa hòa, cho hạt lúa có thể biến thành cơm, cho sức người đủ khỏe mạnh và khôn ngoan để làm công việc biến hóa đó cho chúng ta. Có phải rằng, một đời người

được nhận lãnh không phải một nhưng hàng trăm, hàng ngàn, hàng chục ngàn bát cơm cho đến hết cõi đời?

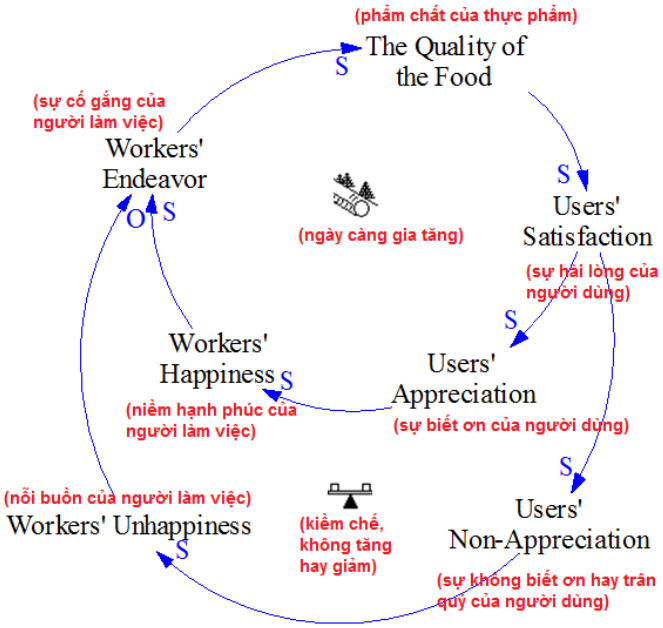

Hình 3: **Tại Sao Chúng Ta Cần Biết Ơn Những Người Làm Ra Của Ăn?**

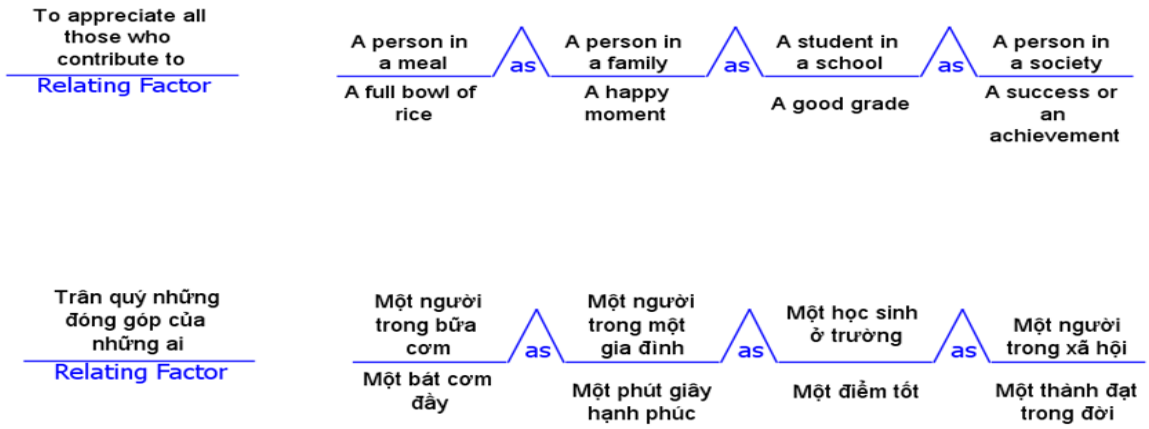

Hình 4: **Ai Là Những Người Mang Lại Phúc Lợi cho Chúng Ta?**

Như vậy, từ một bát cơm đầy, cho đến một phút giây hạnh phúc, một điểm tốt tại trường học hay một thành đạt trong cuộc đời đều là những đóng góp của biết bao nhiêu người quanh ta hay trước ta. Chúng ta trả sao cho hết tất cả những công lao đóng góp từ con người cho đến Đất Trời cho những hạnh phúc mà chúng ta nhận lãnh được!

3 Bài Làm Thực Tập Trong Lớp:

1. Hãy dùng văn nói để diễn tả những những họa đồ bằng văn xuôi theo cách suy nghĩ của em.
2. Hãy viết thành một vài đoạn văn có ý nghĩa và đúng văn phạm cho họa đồ trong mỗi câu.

3.1 Ca Dao 1:

Ca Dao:

Ăn được, ngủ được là tiên

Không ăn không ngủ, mất tiền thêm lo

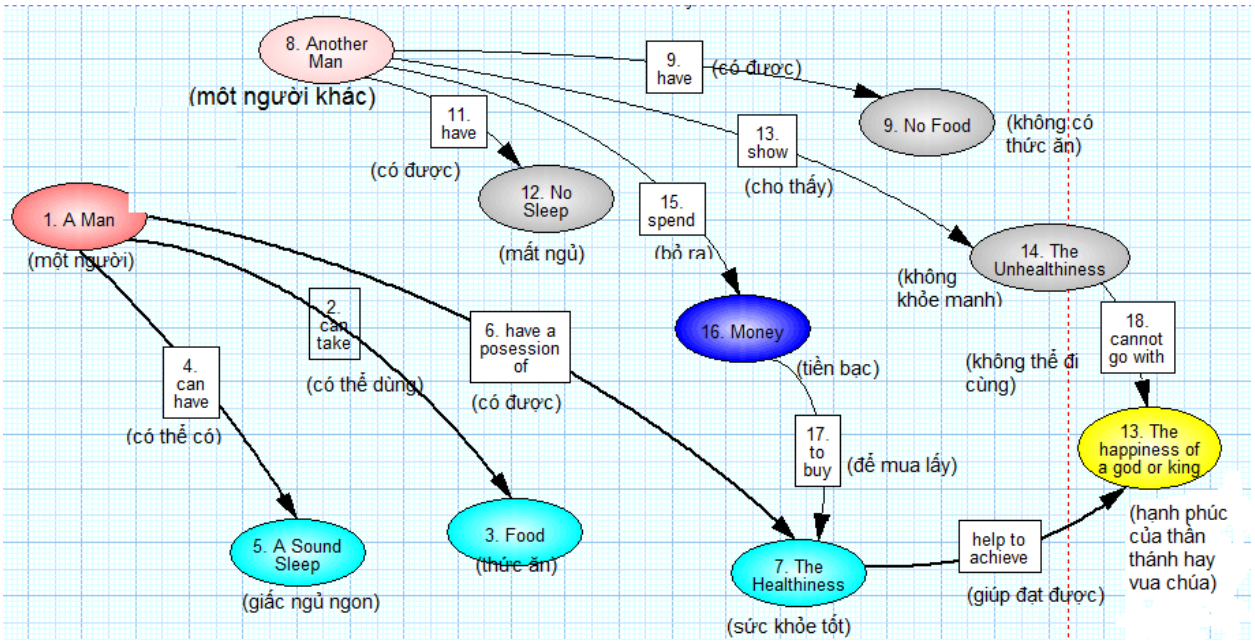

Hình 5: **Vì Sao Ăn Được Ngủ Được Là Tiên?**

Thực tập trả lời câu hỏi:

1) Vì sao ăn được ngủ được là tiên?
2) "Tiên" nghĩa là gì?
3) Câu ca dao này được áp dụng cho ai vào những tình huống nào là thích hợp nhất?
4) Khi nào thì không nên áp dụng câu ca dao này?

3.2 Ca Dao 2:

Ca dao:

Ăn quả nhớ kẻ trồng cây

Uống nước nhớ người đào giếng

Thực tập trả lời câu hỏi:

1) Ai là người ăn quả hoặc uống nước? Ai là người trồng cây hay đào giếng?

2) Câu ca dao này ngụ ý nói lên điều gì?

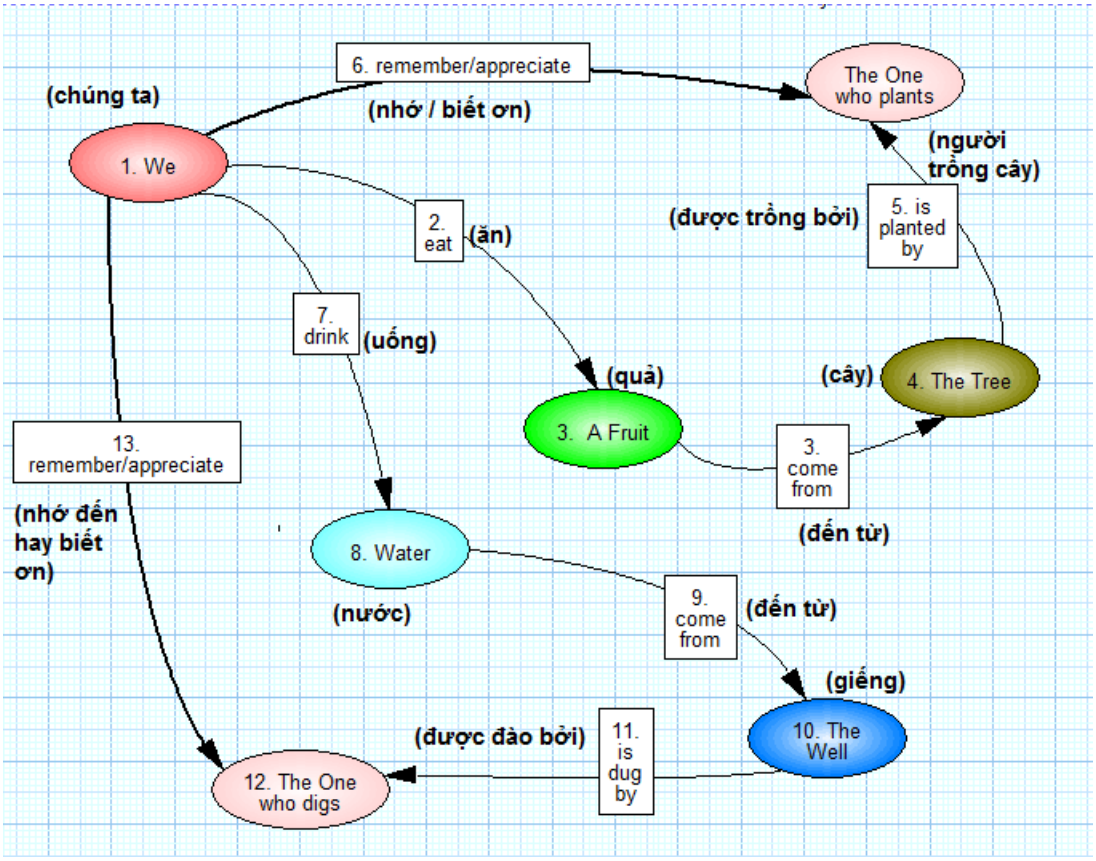

Hình 6: **Ăn Quả Nhớ Kẻ Trồng Cây**

3.3 Ca Dao 3:

Ca dao:

Lạy trời mưa nắng phải thì

Nơi thì cày rộng nơi thì bừa sâu

Công lao chẳng quản lâu đâu

Ngày nay nước bạc ngày sau cơm vàng

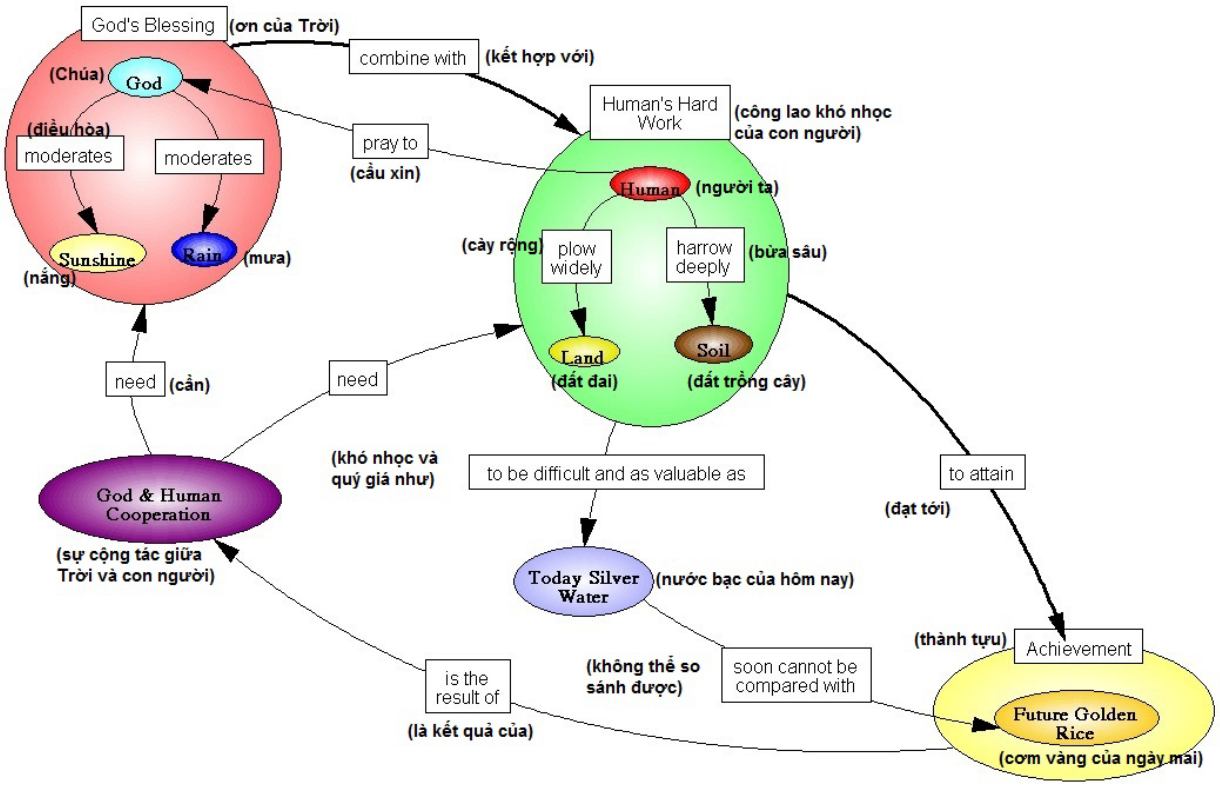

Hình 7: **Lạy Trời Mưa Nắng Phải Thì**

Thực tập trả lời câu hỏi:

1) Cơm vàng và nước bạc nghĩa là gì?
2) Câu ca dao này nhằm dạy người ta điều gì?
3) Trong cuộc sống của em hiện tại, câu ca dao này có giá trị gì hay không và tại sao?

3.4 Ca Dao 4:

Ca dao:

Nhiễu điều phủ lấy giá gương,

Người trong một nước phải thương nhau cùng.

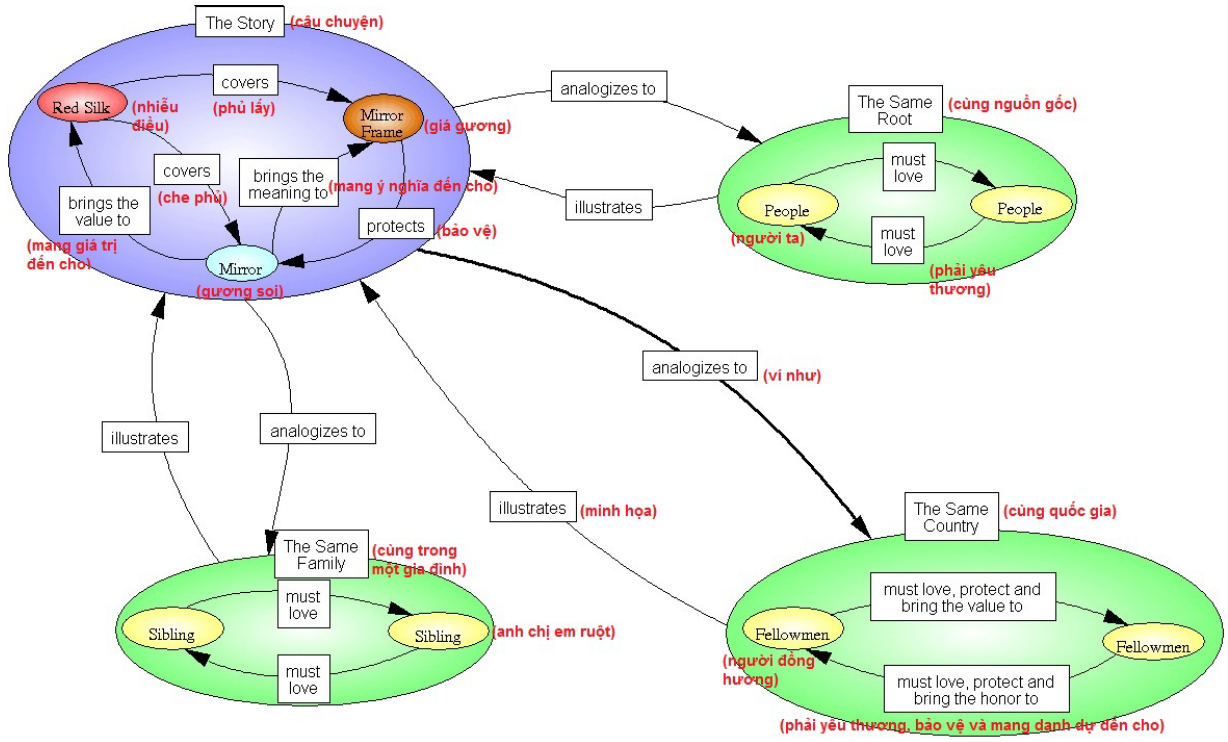

Hình 8: **Nhiễu Điều Phũ Lấy Giá Gương**

Thực tập trả lời câu hỏi:

1) Câu ca dao trên mang ý nghĩa gì?
2) Vì sao người trong một nước hay đồng bào phải yêu thương lẫn nhau?

4 Bài Làm Về Nhà:

4.1 Tập Làm Văn – Phần 1:

Ca dao:

Cờ bạc là bác thằng bần,

cửa nhà bán hết, tra chân vào cùm

Dựa theo câu ca dao và họa đồ minh họa Hình 9, hãy viết vài đoạn văn để trả lời các câu hỏi sau:

1. Hãy phân tích những nguyên do khiến nhiều người say mê chơi cờ bạc.

2. Hãy cho biết những hậu quả của tính quá say mê chơi cờ bạc.

Qua những nguyên do và hậu quả vừa nêu, hãy tổng hợp thành những giải pháp tốt nhất cho người lỡ có tính say mê cờ bạc.

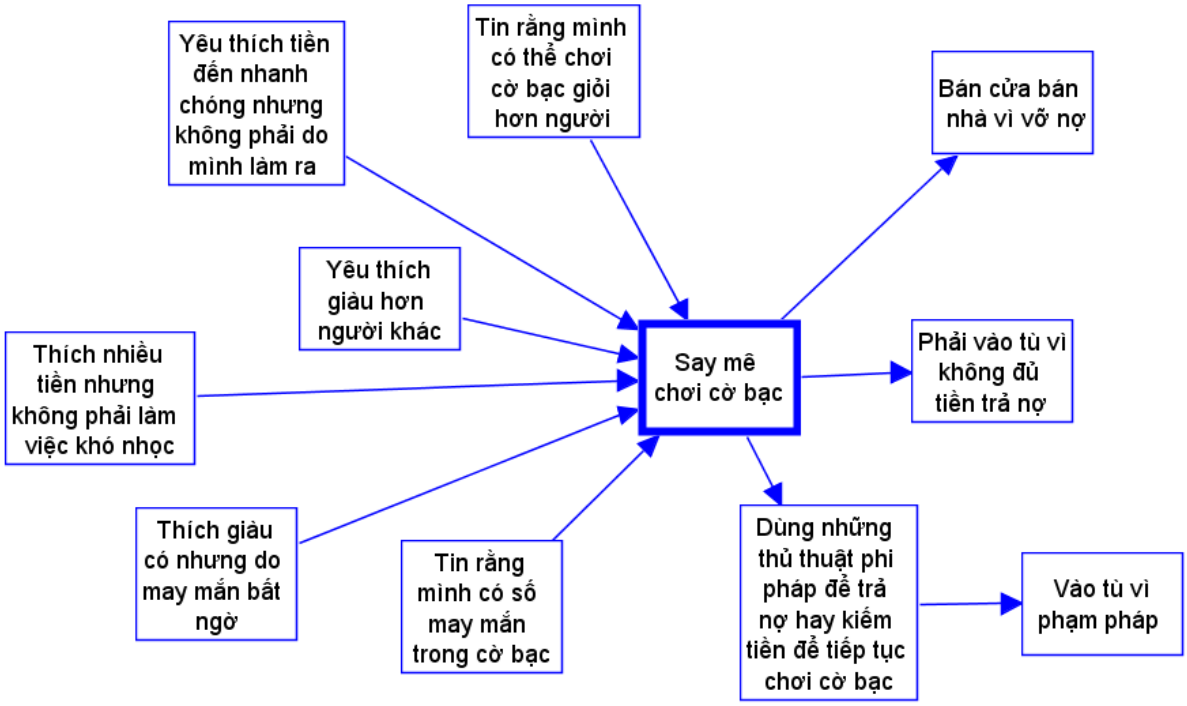

Hình 9: **Say Mê Cờ Bạc**

4.2 Tập Làm Văn – Phần 2

Ca Dao:

Con ơi nhớ lấy câu này,

cướp đêm là giặc, cướp ngày là quan.

Dựa theo họa đồ được cho, hãy viết vài đoạn văn để trả lời các câu hỏi và yêu cầu sau:

1. Hãy so sánh và tương phản giữa "giặc" và "quan" dựa theo Hình 10.
2. Theo em, "giặc" và "quan" là những ai?

Copyright © 2015, Trường Việt Ngữ & Văn Hóa Phan Bội Châu, Anaheim, USA

3. Hãy vẽ hai họa đồ bong bóng đơn (Bubble-Map) như sau:
    - Bong bóng đơn #1: hãy nêu đặc tính của “giặc”.
    - Bong bóng đơn #2: hãy nêu đặc tính của “quan”.

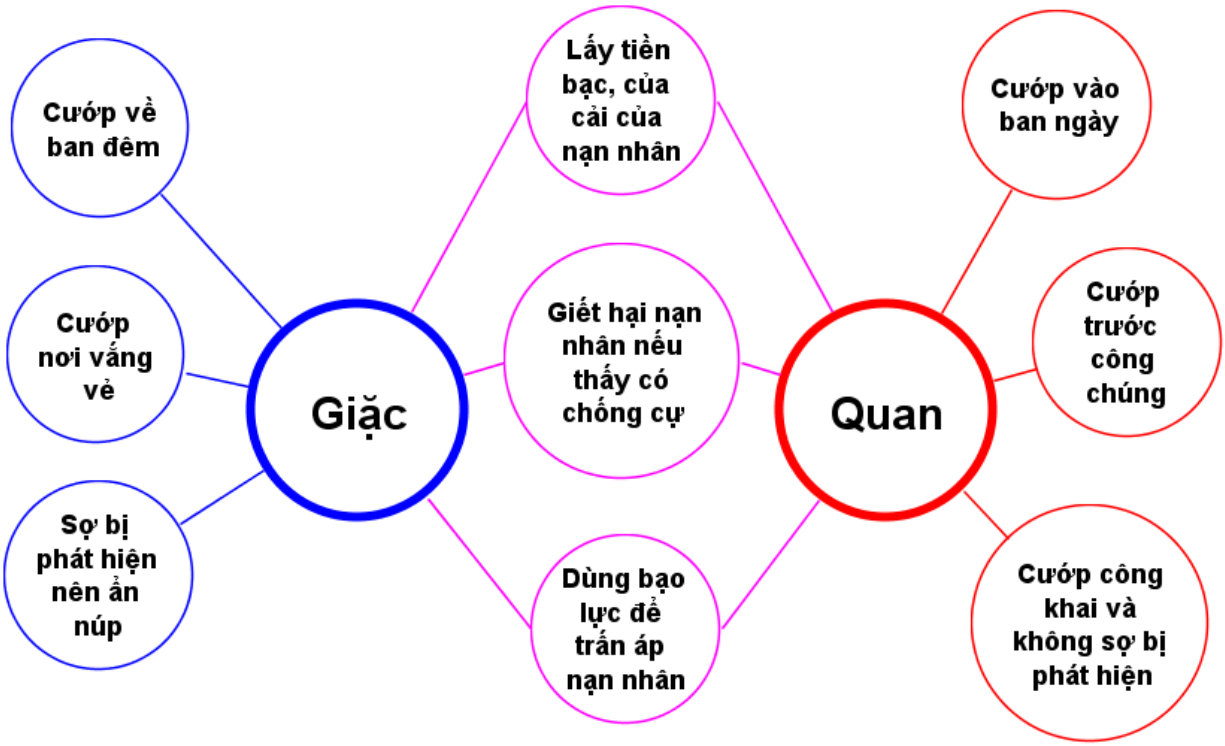

Hình 10: **Giặc và Quan**

5 Tài Liệu Tham Khảo:

1. Tran, Minh. (2012). *Tiếng Việt Thực Hành* (Lớp Bảy). Orange County, CA.